

Perspektiv på Förintelsen

AV SARAH AXELSON

3-13 augusti 2007 arrangerade Forum för levande historia och SKMA, i samarbete med Yad Vashem, DIIS i Köpenhamn och HL-senteret i Oslo, ett skandinaviskt lärarseminarium i Jerusalem. Det var ett digert program innehållande föreläsningar, seminarier, utflykter, workshops och inte minst möten med överlevande. Nedan följer en kort beskrivning av centrala teman som diskuterades under kursens gång.

Vi var ett 20-tal lärare från Sverige, Norge och Danmark som anmält oss till kursen och alla såg nog fram emot att äntligen få besöka denna omskrivna/omtvistade plats, även om en del av oss nog ångrade bittert att inte bibelkunskaperna var på topp då vi första dagen besökte många av de platser som finns omnämnda där, såsom Olivberget, Getsemane trädgård, Via Dolorosa osv.

De följande dagarna spenderade vi på Yad Vashem International School For Holocaust Studies. Det visade sig vara ett fantastiskt område, såväl vackert beläget som arkitektoniskt imponerande. Syftet med kursen var dels att ge oss deltagare pedagogiska verktyg till vår undervisning om Förintelsen i skolan, men också att ge oss fördjupade kunskaper i ämnet. Yad Vashem har utarbetat en pedagogik efter vilken de bedriver sin undervisning samt byggt museet kring. Man tittar på Förintelsen ur olika perspektiv såsom det judiska offrets, förövarens samt åskådarens. Sålunda börjar man med det judiska livet innan nazisterna kom till makten, fortsätter med det judiska livet under kriget – först i ghettona, sedan i lägren och slutar med det judiska livet efter kriget. Poängen är att fokusera på livet – ej döden.

Att undersöka såväl åskådarperspektiv som förövarperspektiv är också en central del. Det första därför att det bodde 300 miljoner icke-judar i Europa under 30-talet som skulle besluta sig för hur de skulle ställa sig till judeförföljelserna som pågick – och ja, alla visste om att judar blev förföljda på ett eller

annat sätt, om inte i hembyn så på andra ställen i närheten. Förövarperspektivet är viktigt därför det är lätt att avfärda även de grymmaste illdåden som verk av psykopater, inte av familjefäder. Att jobba åldersanpassat och ämnesintegrerat betonades också, det är inte nödvändigt att visa barn och ungdomar avrättningar och lik för att berätta historien.

En annan aspekt vi diskuterade en hel del var vikten av autenticitet, alltså att ge eleverna möjlighet att jobba med autentiskt material, såsom olika typer av dokument, brev, telegram etc. Alla delar av Europa påverkades av Förintelsen på ett eller annat sätt, även Sverige. I våra arkiv finns mängder med material från exempelvis läger som upprättades för att ta emot flyktingar i krigsslutet och efter kriget. Dessa läger fanns över hela landet. Att låta eleverna få undersöka arkiv för att ta reda på vad som hänt i deras hembygd ger onekligen en annan tyngd än att läsa om detsamma i läroboken.

Räcker inte tiden till, eller om det av praktiska skäl är svårt att ta med elever till arkiv, går det bra att ta med arkivet till eleverna. I form av kopior alltså. Det är inte det riktigt autentiska materialet men för många är det kanske nära nog. Det ger en stark närvarokänsla att exempelvis läsa vad som skrevs om kristallnatten 1938 i den lokala tidningen, eller om krigsförloppet, eller om något annat för den delen.

Att ta del av brev eller telegram som skickades av överlevande till sina anhöriga runt om i världen gör att man får en annan känsla för människorna, de blir individer snarare än en del av ett kollektiv. Detta var bara ett axplock av vad vi diskuterade och fick vara med om, men det är en angelägen kurs som jag hoppas många får möjlighet att delta i.

Sarah Axelson arbetar som SO-lärare på Rålambshovsskolan i Stockholm.